

◆◆◆ BIRÓ AURÉL – SEREMETYEFF-PAPP JÁNOS

Budapesti templomokban, közgyűjteményekben őrzött Szűz Mária-ábrázolású templomi zászlók II.

A SZŰZ MÁRIA-ÁBRÁZOLÁSÚ ZÁSzlÓK LEÍRÁSA¹

Az Óbudai Espereskerület zászlói

1. XIX. század második felében készült a békásmegyer-ófalui Szent József-templom (sekrestye) selyemzászlója. Az egyszínű aransárga, téglalap alakú (használaton kívüli) zászló mérete 105×158 cm. A zászlólap textilanyagáról megállapítható, hogy nem eredeti, azt később más anyagra cserélték. Az előlapon, középen, téglalap keretben, olaj-vászonképen ácsszerszámok között Szent József, aki kék ruhát és barna köpenyt visel, ölében fehér lepelben a gyermek Jézus, aki baljával áldást oszt (1a. kép). A kép alján kék mezőben fekete színű német felirat: *Andenken der Jugend* (Ajándék a fiataloknak). A hátlapon, középen, téglalap keretben, olaj-vászonképen Mária mennybemenetele. Mária feje körül glória, ruhája fehér-zöld, köpenye kék színű. Körülötte angyalok, alatta emberi alakok. A zászló alján aranszínű fémrojt, a zászlórúd 226 cm. A zászlócsúcs gyertyaláng alakú. 2008 körül felújították a padsorokat, amelyeken még látható volt az egykori zászlórúd számára kialakított hely.² (1b. kép)

2. 2006-ban Varga Gábor esperes-plébános szentelte fel békásmegyer-ófalui Szent József-templom Rózsafüzér Társulatának Magyarok Nagyasszonya zászlaját a Társulat ötödik évfordulóján, amely az oltár mellett jobb oldalon

¹ A katolikus plébániák sorrendje a 2007-es Schematizmust követi.

² Sajtó felmérés 2011.

1A. KÉP

1B. KÉP

2. KÉP

van kifüggesztve. Egyoldalas, két szélén fél ívben, középen teljes ívben végződő fazon, egyszínű kék, hímzett selyemzászló, amelynek mérete 105×66 cm. Középen fehér köpenyben, fehér ruhában a Magyarok Nagyasszonya (Magyarok Nagyasszonya zarándokszobor alapján). Fején fehér fátyol és a Szent Korona. Lábánál a magyar középcímer, amin fehér lepelben a gyermek Jézus áll. Jézus jobbját felemeli, míg Mária a kezét Jézus kezére, illetve vállára teszi. Az ábrázolás körül aranszínű gépi hímzett körirat: *MAGYAROK NAGYASSZONYA RÓZSAFÜZÉR TÁRSULAT BÉKÁSMEGYER SZT JÓZSEF PLÉBÁNIA*. Az zászlón alul aranszínű textilrojt. A zászlót körmenetek alkalmával használják. A kereszt-rúd 82 cm.³ (2. kép)

³ Saját felmérés 2011.

3A. KÉP

3B. KÉP

3. XIX. században készült az óbudai Szent Péter és Pál-templom besárgult, téglalap alakú selyemzászlója (használaton kívül). A zászlólapon nagyobb és kisebb körökben keresztet szimbolizáló ábrák jelennek meg: a nagyobb mezőkben növényi indákból és liliomokból kialakított kereszt látható, a kisebbekben pedig keresztet szimbolizáló lóhere alakzat. A körökkel határolt rombuszmezőkben egyenlő szárú, liliomokban végződő szimbolikus kereszt figyelhető meg. A zászló mérete 81 × 134 cm. A hímzett előlapon (3a. kép) középen Jézus Krisztus alakja (Jézus Szentséges Szíve), átszúrt jobbával tövissel koszorúzott, fénysugarakat árasztó, lángoló Szentséges Szívére mutat, aminek tetején kereszt. Jézus feje körül glória (benne kereszt), ruhája zöld, köpenye bíborszínű. Az ábrázolás felett, illetve alatt ívben aranszínű felirat: *JÉZUS SZTS. SZÍVE* és: *JÖJJÖN EL A TE ORSZÁGOD!* Alul két rózsaszál. A hátlapon (3b. kép) középen, aranszínű ovális keretben, olaj-vászonképen az oltárasztal (fehérvári Nagyboldogasszony-templom) előtt térdelő Szent István király, aki vörös párnán felajánlja a Szent Koronát a Magyarok Nagyasszonyának. Szent István feje körül glória, ruhája kék, köpenye vörös színű. Az oltárasztalon fehér terítő, gyertyatartó és feszület. Az oltárasztal lábánál egy barokkos címerábrázolás töredéke. Felül a felhőkön ülő Szűz Mária, fején fehér fátyol, jobbában jogar, baljában a gyermek Jézus fehér lepelben. Mária kék köpenyben, rózsaszínű ruhában, Jézus baljában az országalma. Az ábrázolás körül aranszínű hímzett körirat: *SZŰZ MÁRIA MAGYAROK NAGYASSZONYA. KÖNYÖRÖGJ*

ÉRETTÜNK!, alul két hímzett rózsaszál. A zászló szélein aranyszínű fémrojt. A kereszttrúd 96 cm, amelynek két szélén sárgaréz záróelem.⁴

4. A XIX. században készült az óbudai Szent Péter és Pál-templom világossárga, alsó irányba keskenyedő paralelogramma alakú selyemzászlója (használaton kívül), amelynek mérete 78×140 cm. A zászlólap díszítése növényi ornamentális. Az előlapon (4a. kép), középen aranyszínű mandorlában, olajvaszonképen Jézus Krisztus alakja (Jézus Szentséges Szíve), baljával a tövissel koszorúzott, fénysugarakat árasztó, lángoló Szentséges Szívére mutat, aminek tetején kereszt. Jobbjával áldást ad, feje körül glória, ruhája fehér, köpenye bíborszínű. A mandorlakeret díszes keresztben helyezkedik el, alul hímzett, stilizált díszítés. A Jézus-ábrázolás mögött latin kereszt, melynek leghosszabb szára túlnyúlik a zászlólapon. Ez a fajta ábrázolásmód erősen emlékeztet a stórára, ami utalás lehet Jézus legfőbb tanítói (főpapi) mivoltára. Felül az előlapon, a széleken búzaszálak. A bűjtató másodlagos, ezt pótolták egy szintén sérült zászló aljával. A hátlapon (4b. kép), középen aranyszínű mandorla alak-

4A. KÉP

4B. KÉP

⁴ Saját felmérés 2006.

zatú, olaj-vászonképen Szűz Mária alakja (Mária Szeplőtelen Szíve). Fején fehér fátyol, feje körül glória, kezeivel fénysugarakat árasztó, rózsakoszorúval övezett, törrel átdöfött, lángoló Szeplőtelen Szívére mutat, köpenye kék, ruhája rózsaszín. Az előlapon látható kereszt megismétlődik a hátlapon. Alul hímzett növényi díszítés. A zászlón alul aranszínű textilrojt és 2 aranszínű textilbojt. A kereszttrúd 96 cm, amelynek két szélén sárgaréz záróelem.⁵

5. XIX–XX. század fordulóján készült az óbudai Szent Péter és Pál-templom kék, hímzett selyemzászlója (használaton kívül), amelynek mérete 85 × 145 cm. A zászló típusa három téglalapban végződő fanon. A zászlólap virágmintával és meg nem határozott motívumokkal díszített. Az előlapon (5a. kép), középen, aranszegélyes téglalap keretben, olaj-vászonképen, az éggömbön álló, kígyóra taposó Szeplőtelen Szűz, a Csodásérmű Mária.⁶ Lába holdsarlón, széttárt kezével kegyelmet áraszt, köpenye kék, ruhája fehér színű. A hátlapon (5b. kép), középen, aranszegélyes téglalap keretben, olaj-vászonképen Szent József, feje körül glória, baljában, fehér lepelben a gyermek Jézus, jobbiban lilium

5A. KÉP

5B. KÉP

⁵ Saját felmérés 2006.

⁶ A Mária-ábrázolás típusát Szilárdfy Zoltán írta le.

(a szüzesség jelképe). József köpenye barna, ruhája zöld-kék színű. A zászló szélein és a bujtató (mindkét oldalán) alsó összevarrásánál kék színű textilrojt. A zászló keresztrúdja 103 cm, amelynek két szélén sárgaréz záróelem.⁷

6. XIX–XX. század fordulóján készült az óbudai Szent Péter és Pál-templom vörös, fecskefarkú selyemzászlója (használaton kívül), amelynek mérete 123×111 cm. A zászlólap növényi és növényi ornamentális díszítésű. A zászló mindkét lapján, a keretnél fektetett S betűkből és pontokból álló sordíszítés, a szélén nyomott, festett növényi díszítés, alul két festett virágszál. Az előlapon (6a. kép), középen, aranszegélyes ovális keretben, olaj-vászonképen, a felhőn ülő Magyarok Nagyasszonya. Lába holdsarlón, fején korona, feje körül glória, jobbában jogar (királynő), ölében, fehér ágyékkötőben a gyermek Jézus, akit baljával magához ölel. Mária köpenye kék, ruhája vörös színű, Jézus fején korona, feje körül glória, jobbában a világmindenséget szimbolizáló kék színű éggömb (keresztrel). A hátlapon (6b. kép), középen aranszegélyes ovális keretben, olaj-vászonképen, vörös köpenyben, fehér ruhában Szent Miklós (a dunai

6A. KÉP

6B. KÉP

⁷ Saját felmérés 2006.

hajósok patrónusa), jobbjában pásztorbot, könyv, rajta három kicsi erszény, feje körül glória, fején vörös mitra. Előtte folyón, egy csónakban az általa megmentett három ruhátlan gyermek. A zászló szabad szélén aranszínű fémrojt.⁸

7. XIX. század második felében készült az óbudai Szent Péter és Pál-templom vörös, fecskefarkú selyemzászlója (használaton kívül), amelynek mérete 108×115 cm. A zászlólap virágmintás, illetve növényi ornamentális díszítésű. Az előlapon (7a. kép), középen, aranszegélyes ovális keretben, olaj-vászonképen, Szent István király felajánlja a Szent Koronát (és a koronázási ékszereket) a Magyarok Nagyasszonyának. István feje körül glória, vörös párnán teszi a Szent Koronát az oltárasztalra (fehérvári Nagyboldogasszony-templom). István köpenye vörös, ruhája kék színű. Az oltárasztalon fehér terítő, rajta két gyertyatartó és egy feszület, mellette a magyar kis címer egy része. A címer mellett egy kereszttel ellátott csatos könyv (Intelmek). Felül a felhőkön ülő Szűz Mária. Fején korona, feje körül glória, jobbjában jogar. Jobb lába hold-sarlón, baljában, fehér ágyékkötőben a gyermek Jézus. Mária köpenye kék, ruhája rózsaszínű, Jézus feje körül glória. A keret szélén fektetett S betűkből és pontokból álló sorminta, a zászló szélén festett növényi díszítések, alul két festett rózsaszál. A hátlapon (7b. kép), középen, aranszínű ovális keretben,

7A. KÉP

7B. KÉP

⁸ Saját felmérés 2006.

olaj-vászonképen a hazatérő Szent Család.⁹ Középen fehér lepelben a gyermek Jézus, feje körül glória, kezében kereszt. Balra Szűz Mária, fején fehér fátyol, feje körül glória, baljában orsó, köpenye kék, ruhája vörös színű. Jobbra Szent József bőrkötényben és barna ruhában, feje körül glória. Alul egy angyal. A keret és a zászló szélén lévő festett díszítések megegyeznek az előlapéval. A zászló szabad szélein arany színű fémrojt. A zászlólap zászlószegekkel lett a zászlórúdra erősítve. A zászló farúdjá 285 cm.¹⁰

8. XIX. század közepén készült az óbudai Szent Péter és Pál-templom fehér, hímzett selymezászlója (használaton kívül), amelynek mérete 100×148 cm. A zászló lekerekített végződésű hármast fazon. A zászlólap díszítése szőlő, szőlőlevél, rózsza és búza. Ezzel megegyezik a bujtató visszahajtott alja, rövidített formában. Mindkét lapon felül és alul növényi díszítések. Az előlapon (8a. kép), középen, arany színű ovális keretben, olaj-vászonképen hímzett Szeplőtelen Szűz, a Csodásérmű Mária,¹¹ fején fehér fátyol, korona, felette 12 csillagú korona. Lábával kígyóra tapos, alatta felhő és éggömb, széttárt kezével kegyelmet áraszt, köpenye kék, ruhája fakó rózsaszínű. Az ábrázolás

8A. KÉP

8B. KÉP

⁹ Az ábrázolás típusát Szilárdfy Zoltán írta le.

¹⁰ Saját felmérés 2006.

¹¹ A Mária-ábrázolás típusát Szilárdfy Zoltán írta le.

felett félkör alakban, két sorban elfeketedett ezüstszínű hímzett felirat: *ÓH BŰN NÉLKÜL FOGANTATOTT SZ. MÁRIA KÖNYÖRÖGJÉRETTÜNK, KIK HOZZÁD MENEKSZÜNK!* A felirat két oldalán egy-egy rózsaszál. A hátlapon (8b. kép), középen, aranszínű ovális keretben hímzett *MARIA* monogram kereszttel, alul Jézus Szíve (tövissel koszorúzott, lángoló, tetején kereszttel) és Mária rózsakoszorúval övezett, törrel átdöfött, lángoló Szeplőtelen Szíve, körben 12 csillag (a csodás érem hátlapja). A fanonokon rózsatő jelenik meg, ezüst szállal hímezve. A zászló szélein és a bűjtató mindkét oldalán aranszínű fémrojt, felül négy aranszínű fémbojt. A keresztrúd 135 cm, amelynek két szélén sárgaréz záróelem.¹²

9. 2008-ban a hittanosok készítették az óbuda-hegyvidéki Szentháromság-templomegyoldalas, fehér, festett, téglalap alakú műselyem zászlaját, amelyet Tavasz Gellért plébános szentelt meg (9. kép). A zászlólap egyszínű. Középen díszes sárgamintás kék palástban, magyaros díszítésben, öltöztetett kegykép, Köpenyes Mária (a máriacellihez hasonló). Fején Szent Korona, feje körül glória, baljában jogar, jobbában hasonló, naiv megfogalmazású öltözetben a gyermek Jézus. A kisedd fején korona, feje körül glória. Az ábrázolás felett *IHS* felirat, míg az ábrázolás körül magyar díszítésű motívumok jelennek meg. A zászló alján aranszínű fémrojt. A zászlólap keresztrúdra erősített, amely egy függőleges rúdon található. A zászlót csak a táboroknál használják.¹³ (Fotó: Dorogi Ferenc.)

9. KÉP

¹² Saját felmérés 2006.

¹³ Saját felmérés. 2011. április 5.

10. Az 1970-es évek végén készült a rómaifürdői Karácsonyi Kis Jézus-tempлом Rózsafüzér Társulatának fehér, hímzett selyemzászlója, amelynek mérete 76×110 cm. A zászló íves, hármás fanon. A zászlólap rózsára és levélre utaló motívumokkal díszített. Az előlapon (10a. kép), középen, barna keretben Magyarok Nagyasszonya, fején fehér fátyol és korona, feje körül glória, felette 12 csillag, ölében, fehér lepelben a gyermek Jézus, akit magához ölel. Jézus fején korona, feje körül glória, jobbáiban rózsafüzér, míg bal keze kítárva. Mária köpenye kék, ruhája rózsaszínű. Az ábrázolás felett, illetve alatt ívben aranszínű felirat: *ISTENT AKARUNK* és *ÉDES NAGYASSZONY*. A hátlapon (10b. kép), középen egy rózsaszál, vörös virággal, mellette aranszínű felirat: *RÓMAI FÜRDŐI RÓZSAFÜZÉR TÁRSULAT*. A zászló szélein és a bújtató mindkét oldalán aranszínű textilrojt, alul 3 aranszínű textilbojt. A keresztrúd 92 cm, amelynek két szélén sárgaréz záróelem. A zászlót a Rózsafüzér Társulat Úrnapján és feltámadási körmeneteken használja.¹⁴

10A. KÉP

10B. KÉP

¹⁴ Saját felmérés 2006.

11. 1938-ban készült a Szentendrei úti Kövi Szűz Mária-templom Oltáregyesületének hímzett, fehér selyemzászlója (használaton kívül), amelynek mérete 95×149 cm. Alul a zászlólap hármastagolású, lekerekített végződéssel. A zászlólap stilizált virágmintás. Az előlapon (11a. kép), középen szentségtartó, benne *IHS* felirat. Alján szőlőfürtök, a két oldalán búzaszálak. Az ábrázolás felett (két sorban), illetve alatt ívben aranszínű felirat: *KÖVI SZŰZ MÁRIA EGYHÁZKÖZSÉG* és *OLTÁREGYESÜLETE*, valamint évszám: 1933. A hátlap bal felső sarkában a zászlókészítő cég neve: *Gloria zászlók (Budapest, IV. Régiposta u. 7.)*. A hátlapon (11b. kép), középen *MÁRIA* monogram, felette kereszt, alatta Jézus tövissel koszorúzott, lángoló Szentséges Szíve (tetején kereszt), mellette rózsakoszorúval övezve Mária törrel átdöfött, lángoló Szep-lőtelen Szíve, körülötte 12 csillag. Az ábrázolás felett (két sorban), illetve alatt (három sorban, ívben) aranszínű felirat: *ÁLDASSÉK MINDÖRÖKKÉ.* és: *A LEGMÉLTÓSÁGOSABB OLTÁRISZENTSÉG ANN. EUCH. 1938.* (a zászló

11A. KÉP

11B. KÉP

az 1938-as Eucharisztikus Világkongresszusra készült). A zászló mindkét lapjának a szélén körbefutó díszítés. A zászlón alul aranszínű fémrojt, két szélén és az ívek találkozásánál 4 aranszínű fémbojt, a keresztrúd 115 cm. Felül a zászlólap 10 fémkarikával és fémmerevítővel van a keresztrúdra erősítve.

A keresztrúd tetején díszes sárgaréz akasztóelem, amely sárgaréz csavarral és szárnyas anyával lett a keresztrúdhöz erősítve. A fehér selyem zászlószalagon a következő szöveg olvasható: *Többet ér a halál hittel, mint az élet hit nélkül.* özv. *Helyi Zoltánné zászlóanyja.*¹⁵

12. KÉP

12. A XIX. század végén vagy a XX. század elején készült az újlaki Sarlós Boldogasszony-templom világossárga selymezászlója, amelynek mérete 105×166 cm. Egyoldalas, háromcsúcsú, hímzett zászló. A zászlólap stilizált ornamentális díszítésű. Középen Szűz Mária és Szent Erzsébet (Sarlós Boldogasszony).¹⁶ Mária balja a Szívén, míg jobb kezével Erzsébet kezét fogja. Fejükön fátyol, fejük körül glória, míg Mária kék köpenyben és rózsaszínű ruhában, Erzsébet lila köpenyben és zöld ruhában. Az ábrázolás körül aranszínű körirat: *SARLÓS BOLDOG ASSZONY KÖNYÖRÖGJ ÉRETTÜNK.* A zászló szabad szélein aranszínű fémrojtok. A zászlóhoz rúd is tartozik, a zászlócsúcs

kivehetetlen. Felül a zászlólap 6 fémkarikával és fémmerevítővel van a keresztrúdra erősítve. A keresztrúd 125 cm, két szélén sárgaréz záróelem. A keresztrúd tetején díszes sárgaréz akasztóelem, amely sárgaréz csavarral és szárnyas anyával lett a keresztrúdhöz erősítve. Eltérő színű akasztókampó, amely XX. századi. A zászlót Úrnapján és Húsvétkor használják.¹⁷

13. 2003 körül készült az újlaki Sarlós Boldogasszony-templom egyszínű fehér, hímzett, háromszögben végződő téglalap alakú, műselymezászlója (körmenetkor használják), amelynek mérete 110×68 cm. Az előlapon (13a. kép), középen az álló Magyarok Nagyasszonya, lábai holdsarlón, fején a Szent Korona. Kezei egymás fölé helyezve, jobb kezében három búzaszál (kalász).

¹⁵ Saját felmérés 2006.

¹⁶ A Mária-ábrázolás típusát Szilárdfy Zoltán írta le.

Mária kék köpenyben és fehér ruhában látható. Feje körül glória, melyből aranszínű sugarak áradnak. A hátlaon (13b. kép), középen II. András címere a hét lépdelő oroszlánnal az 1222-es aranybulláról. A zászló szélein és a bújtató mindkét oldalán aranyutáztatú rojt.¹⁸

13.A KÉP

13.B KÉP

¹⁷ Saját felmérés 2006.

¹⁸ Saját felmérés 2006.